SELETUSKIRI
regionaal- ja põllumajandusministri määruse „Toidu-, sööda- ja veterinaarjärelevalve toimingute tegemise eest võetava tunnitasu määr 2027. aastal“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Sisukokkuvõte
Regionaal- ja põllumajandusministri määruse „Toidu-, sööda- ja veterinaarjärelevalve toimingute tegemise eest võetava tunnitasu määr 2027. aastal“ eelnõu (edaspidi *eelnõu*) on välja töötatud söödaseaduse (edaspidi *SöS*) § 29^3 lõike 6, toiduseaduse (edaspidi *ToiduS*) § 49^3 lõike 5 ja veterinaarseaduse (edaspidi *VS*) § 87 lõike 7 alusel.

Määrusega kehtestatakse 2027. aastaks toidu-, sööda- ja veterinaarjärelevalve toimingute tegemise eest võetava tunnitasu määr.

Määruse eelnõu väljatöötamise vajadus tuleneb SöS-is, ToiduS-is ja VS-is sätestatud volitusnormidest, mille kohaselt kehtestab valdkonna eest vastutav minister nimetatud seadustes sätestatud järelevalvetoimingute tegemise eest võetava tunnitasu määra igaks aastaks.

Eelnõu ettevalmistaja
Eelnõu on ette valmistanud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi toiduohutuse osakonna nõunik Allan Aleksašin (allan.aleksasin@agri.ee, 5650 1793). Eelnõule on juriidilise ekspertiisi teinud õigusosakonna nõunik Diana Rammul (diana.rammul@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb neljast paragrahvist. Paragrahvides 1–3 kehtestatakse toidu-, sööda- ja veterinaarjärelevalve toimingute tegemise eest võetava tunnitasu määr 2027. aastaks ning §-s 4 nähakse ette määruse jõustumise tähtpäev.

Toidu-, sööda- ja veterinaarjärelevalve toimingute tegemise eest tasu võtmise õigus tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2017/625[1] edaspidi *määrus (EL) 2017/625*) artiklist 80.

Määruse (EL) 2017/625 rakendamise alused ja kord on sätestatud SöS-is, ToiduS-is ja VS-is.

Asjaomastes seadustes on sätestatud toidu-, sööda- ja veterinaarjärelevalve tasu määratlused. ToiduS-i § 49^1 lõike 1 kohaselt on toidujärelevalve tasu teatamis- või loakohustusega ning selle kohustuse täitnud ettevõtja ettevõtte, toidu ja toidu käitlemise nõuetekohasuse ametliku kontrolli

[1] Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2017/625, mis käsitleb ametlikku kontrolli ja muid ametlikke toiminguid, mida tehakse eesmärgiga tagada toidu- ja söödaalaste õigusnormide ning loomatervise ja loomade heaolu, taimetervise- ja taimekaitsevahendite alaste õigusnormide kohaldamine, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EÜ) nr 999/2001, (EÜ) nr 396/2005, (EÜ) nr 1069/2009, (EÜ) nr 1107/2009, (EL) nr 1151/2012, (EL) nr 652/2014, (EL) 2016/429 ja (EL) 2016/2031, nõukogu määruseid (EÜ) nr 1/2005 ja (EÜ) nr 1099/2009 ning nõukogu direktiive 98/58/EÜ, 1999/74/EÜ, 2007/43/EÜ, 2008/119/EÜ ja 2008/120/EÜ ning millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrused (EÜ) nr 854/2004 ja (EÜ) nr 882/2004, nõukogu direktiivid 89/608/EMÜ, 89/662/EMÜ, 90/425/EMÜ, 91/496/EMÜ, 96/23/EÜ, 96/93/EÜ ja 97/78/EÜ ja nõukogu otsus 92/438/EMÜ

ja muude ametlike toimingute tegemise eest ToiduS-i alusel kehtestatud määras tasutav summa. SöS-i § 29[1] lõike 1 kohaselt on söödajärelevalve tasu teatamis- või loakohustusega ja selle kohustuse täitnud ettevõtja ettevõtte, sööda ja sööda käitlemise nõuetekohasuse ametliku kontrolli ja muude ametlike toimingute tegemise eest SöS-i alusel kehtestatud määras tasutav summa. VS-i § 85 lõike 1 kohaselt on veterinaarjärelevalve tasu veterinaarjärelevalve tegemise ja veterinaarkontrolli toimingu tegemise eest VS-is ja selle alusel kehtestatud määras tasutav summa.

Järelevalvetasu võetakse tunnitasuna ToiduS-i § 49[1] kohaselt tehtavate toidujärelevalve toimingute eest ning SöS-i § 29[1] kohaselt tehtavate söödajärelevalve toimingute eest. VS-i kohaselt võetakse järelevalvetasu tunnitasuna ainult sama seaduse § 87 lõigetes 3, 8 ja 9 loetletud veterinaarjärelevalve toimingute tegemise eest. Kohustatud isik maksab tunnitasu toimingu tegemisele kulunud aja põhjal.

Määruse (EL) 2017/625 nõuete kohaselt peab järelevalvetasu suurus tulenema tehtud järelevalvetoimingutega seotud kuludest. Asjaomased kululiigid, mida tuleb kulude arvestamisel arvesse võtta, on sätestatud sama määruse artiklis 81.

Määruse (EL) 2017/625 artiklis 81 sätestatu kohaselt võib ametliku kontrolli tegemise eest võetava tasu kindlaksmääramisel arvesse võtta järgmisi kulukomponente, niivõrd kui need kulud tulenevad asjaomasest ametlikust kontrollist:

a) ametliku kontrolliga seotud töötajate, sealhulgas abi- ja haldustöötajate palgad, sotsiaalkindlustus-, pensioni- ja kindlustuskulud;

b) rajatiste ja seadmete kulud, sealhulgas hooldus- ja kindlustuskulud ning muud seotud kulud;

c) kulumaterjalide ja töövahendite kulud;

d) selliste teenuste kulud, mida nõuavad volitatud isikud pädevalt asutuselt neile delegeeritud ametliku kontrolli tegemise eest;

e) punktis a nimetatud töötajate koolituskulud, välja arvatud pädeva asutuse poolt töölevõtmiseks vajaliku kvalifikatsiooni omandamise kulud;

f) punktis a nimetatud töötajate reisikulud ja reisimisega seotud elamiskulud;

g) proovivõtmise ning laboratoorsete analüüside ja uuringute tegemise ning diagnoosimise kulud, mida ametlikud laborid küsivad nende ülesannete täitmise eest.

ToiduS-i § 49[3] lõike 4, SöS-i § 29[3] lõike 4 ja VS-i § 87 lõike 5 kohaselt võetakse järelevalve tunnitasu määra arvutamise aluseks määruse (EL) 2017/625 artiklis 81 nimetatud kulud, mis on seotud Põllumajandus- ja Toiduameti järelevalvetoimingute tegemisega. Järelevalvetoimingute tegemisega seotud töötasu ja majanduskulu, sealhulgas laboratoorsete analüüside ja uuringute kulu arvutamisel lähtutakse tegelikust kulust toimingueelsel kalendriaastal. Sellel ajavahemikul tekkinud järelevalvetoimingutega seotud kogukulu jagatakse samal ajavahemikul järelevalvetoimingute tegemisele kulunud töötundidega, välja arvatud laboratoorsete analüüside ja uuringute tegemisele kulunud töötunnid (sest selle kuluga on analüüside hinnas juba arvestatud). Järelevalvetoimingute tegemisega seotud töötasu hulka arvestatakse järelevalveasutuse järelevalveametnike ning muude valdkonnaga seotud ametnike ja töötajate kulud proportsionaalselt. Arvesse võetavate kulude hulka kuuluvad näiteks kulutused töövahenditele, inventarile, tööriistadele, kulumaterjalidele, koolitustele, sõidule ja lähetustele ning rajatiste ja seadmete kulud. Arvesse võetakse ka proovide võtmise ning laboratoorsete analüüside ja uuringute tegemise kulud, mida volitatud laboratooriumid küsivad nende ülesannete täitmise eest. Kõikidest kuludest eelmisel kalendriaastal moodustunud kogukulu, sealhulgas laboratoorsete analüüside ja uuringute tegemise kulu, jagatakse järelevalveasutusel

järelevalvetoimingute tegemisele kulunud töötundidega, mille põhjal saadakse töötunni hind. Selle alusel saadakse arvestuslik tunnitasu määr. Määruse (EL) 2017/625 artiklis 82 sätestatud nõuete kohaselt peab järelevalvetasu suurus tuginema tehtud kuludele. Eespool kirjeldatud tunnitasu määra arvutusmeetod on sama määruse artikli 82 punktides a ja b sätestatud arvutusmeetodite kombinatsioon, mille puhul jagatakse ära valdkonnas tehtavate toimingute kogukulu, kuid ajapõhise tunnitasu arvestamisel saadakse iga käitleja kohta individuaalne järelevalvetoimingute tegemise eest võetava tasu suurus.

Laboratoorsete analüüside kulu on oluline kulukomponent nii pädeva asutuse kui ka käitleja seisukohast. Järelevalve seisukohast on analüüside tulemused tihti määravad, et otsustada, kas ettevõte vastab nõuetele või mitte. Samas on analüüside hinnad oma eripära tõttu võrreldes muu majanduskuluga kõrgemad ja mõjutavad seega oluliselt käitlejal makstava tasu suurust. Otstarbekas on jagada laboratoorsete analüüside kulu ühe valdkonna piires sarnaselt muudele majanduskuludele ja arvestada ühe komponendina tunnitasu sisse, mitte küsida seda igal üksikul juhul käitlejalt, kuna see võib seada teatud käitlejad teistega võrreldes ebavõrdsesse olukorda.

2027. aastaks kehtestatavad tunnitasu määrad vähesel määral tõusevad 2026. aasta tegelikel kuludel põhinevatele andmetele tuginedes. Üldiste sisendkulude muutumist arvestades on keskmisest rohkem tõusnud töövahendite (sh inventariga) seotud kulud. Kulude suurenemine tuleneb asjakohaste töövahendite suuremast soetusest (eri- ja vormiriided, amortiseerunud töövahendite väljavahetus), mis toetab töö efektiivsust ja ohutust. Tulenevalt struktuurimuudatustest ning tööprotsesside ümberkorraldustest ja optimeerimisest on tööjõukulud valdavalt jäänud sarnasele tasemele võrreldes eelmise perioodiga. Sõidu- ja lähetuskulud on enamasti langenud, sest PTA on 2026. a täiendavalt optimeerinud sõidukikulusid lisaks varasemale autopargi vähendamisele. Laboriteenustega seotud kulud on üldjoontes jäänud sarnaseks võrreldes eelmise perioodiga.

Eelnõu § 1 kohaselt kehtestatakse toidujärelevalve toimingute tegemise eest võetava tunnitasu määraks 2027. aastal 43 eurot ja 66 senti. Võrreldes kehtiva määraga tõuseb tunnitasu määr 6,9 protsenti ehk 2 eurot ja 82 senti.

Tunnitasu arvutamisel on arvestatud määruse (EL) nr 2017/625 artiklis 82 sätestatud põhimõtet, mille kohaselt peab järelevalvetasu suurus tulenema järelevalvetoimingute tegemisega seotud kuludest ega tohi neid ületada. Eestis on selliseks ajavahemikuks, mille jooksul tehtud kuludele tuginedes järelevalvetoimingu tegemise eest võetava tunnitasu suurus arvestatakse, järelevalvetoimingu tegemisele vahetult eelnev kalendriaasta.

ToiduS-i § 49^3 lõikes 4 on viidatud määruse (EL) 2017/625 artiklis 81 sätestatud kuludele. Tunnitasu arvutamise aluseks võetakse toidujärelevalve toimingute tegemisega seotud töötasud ja tegelik majanduskulu, sealhulgas laboratoorsete analüüside kulu toimingueelsel kalendriaastal. Toidujärelevalve toimingute tegemisega seotud töötasude hulka arvestatakse järelevalveasutuse järelevalveametnike ning muude valdkonnaga seotud ametnike ja töötajate kulud proportsionaalselt. Arvesse võetavate kulude hulka kuuluvad näiteks kulutused töövahenditele, inventarile, tööriistadele, kulumaterjalidele, koolitustele, sõidule ja lähetustele ning rajatiste ja seadmete kulud. Arvesse võetakse ka proovide võtmise ning laborianalüüside ja uuringute tegemise kulud, mis tasutakse volitatud laboratooriumidele ülesannete täitmise eest. Kõigist komponentidest tekkiv eelmise perioodi kogukulu, sealhulgas laboratoorsete analüüside ja uuringute tegemise kulu, jagatakse ära järelevalveasutusel toidujärelevalve toimingutele kulunud töötundidega (välja arvatud laboratoorsete analüüside ja uuringute tegemisele kulunud töötunnid), mille põhjal saadakse töötunni hind ja selle kaudu arvestuslik tunnitasu määr.

Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas tegevuspõhisele eelarvele ülemineku käigus on Põllumajandus- ja Toiduamet teinud kindlaks kõik toimingud ja nendega seotud eespool nimetatud tegevused. See tähendab, et ka kõik järelevalvetoimingutega seotud ja neisse panustavad tegevused on kirjeldatud ja hinnatud ning hinnastatud.

Kirjeldatud meetodi abil arvutades saab määrata tunnitasu täpse ja valdkonna kulupõhise suuruse. 2026. aasta põhjal arvestatud toidujärelevalve tunnitasu kulukomponendid eurodes ning kulude osakaalud ning võrdlusprotsent eelneva aastaga on järgmised:

- tööjõukulu: 564 260 (66%); +6,8%
- rajatiste ja seadmete ning muud nendega seotud kulud: 49 968 (5,8%); -7,8%
- kulumaterjalid ja töövahendid (sh inventar): 18 382 (2,1%); +10,8%
- ametnike ja töötajate koolituskulud: 9346 (1,1%); +36,2%
- sõidu- ja lähetuskulu: 24 335 (2,8%); -3%
- laboratoorsete analüüside ja uuringute kulu: 191 572 (22%); +3,7%.

Kogukulu: 857 863 eurot (sarnane võrreldes eelneva aastaga), järelevalve töötunde 19 643 (-4% võrreldes eelneva aastaga). Jagades kogukulu toidujärelevalve tegemisele kulunud töötundidega, saadi tunnihind 43,66 eurot (ümardatud käitlejale soodsamas suunas).
Kulumaterjalide ja töövahendite kulude suurenemine tuleneb asjakohaste töövahendite ajakohasena hoidmisest (eri- ja vormiriided, amortiseerunud töövahendite väljavahetus, nt termomeetrid), mis toetab töö efektiivsust ja -ohutust. Eelnevast aastast on kehtestatud PTAs ka ühtne ametiriiete ja erivarustuse kandmise ja kasutamise kord. Täiendavalt on panustatud ka ametnike koolitustesse. Sõidu- ja lähetuskulu vähenemine on tulenenud autopargi optimeerimisest. Laborikulude mõningane suurenemine on seotud labori analüütilise suutlikkuse ja analüüside kvaliteedi tagamisega.

Eespool kirjeldatud tasumäära arvutusmeetod on määruse (EL) 2017/625 artikli 82 punktides a ja b sätestatud arvutusmeetodite kombinatsioon, mille puhul jagatakse ära valdkonnas tehtavate toimingute kogukulu. Ajapõhise tunnitasu arvestamise korral saadakse iga käitleja kohta individuaalne järelevalvetoimingute tasu suurus. Tunnitasu arvestatakse kõikide määruses (EL) 2017/625 lubatud komponentide põhjal.

Keskmine kontrolli tegemisele kuluv aeg on 2026. aasta andmete põhjal kolm tundi ja 16 minutit. Seega on kontrolli tegemisele kuluv aeg võrreldes varasematel aastatel kulunud ajaga samaks jäänud. Keskmine makstav tasu on võrreldes kehtiva määraga 9,8 euro võrra suurem. Ettevõtjaid, kes peavad järelevalvetasu maksma tunnitasu alusel, on kokku umbes 15 000. Suurima ettevõtete hulgaga tegevusalade – jaemüük ja toitlustamine – valdkondades jääb enamik ettevõtteid kas keskmise või väga madala riskiga tasemele. Riskimaatriksi järgi on nende järelevalveks kavandatud kontrollisagedus enamasti kas kord aastas või kord kolme aasta jooksul, seega kõiki ettevõtteid igal aastal ei kontrollita ning neil tasu maksmise kohustust ei teki.

Eelnõu § 2 kohaselt kehtestatakse söödajärelevalve toimingute tegemise eest võetava tunnitasu määraks 2027. aastal 46 eurot ja 48 senti. Võrreldes kehtiva määraga tõuseb tunnitasu määr 4,9 protsenti ehk 2 eurot ja 20 senti.

Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas tegevuspõhisele eelarvele ülemineku käigus on Põllumajandus- ja Toiduamet teinud kindlaks kõik toimingud ja nendega seotud, söödajärelevalve toimingute hulka kuuluvad tegevused. See tähendab, et ka kõik

järelevalvetoimingutega seotud ja neisse panustavad tegevused on kirjeldatud ja hinnatud ning hinnastatud.

Kirjeldatud meetodi abil arvutades saab määrata tunnitasu täpse ja valdkonna kulupõhise suuruse. 2026. aasta põhjal arvestatud söödajärelevalve tunnitasu kulukomponendid eurodes ning kulude osakaalud ja muutuse protsendid võrreldes eelneva aastaga on järgmised:

- tööjõukulu: 13 900 (62,2%); +5%
- rajatiste ja seadmete ning muud seotud kulud: 1498 (6,7%); -25%
- kulumaterjalid ja töövahendid (sh inventar): 362 (1,4%); +5%
- ametnike ja töötajate koolituse kulud: 304 (1,4%); +100%
- sõidu- ja lähetuskulu: 560 (2,5%); -33%
- laboratoorsete analüüside ja uuringute kulu: 5722 (26%); -6,6%.

Kogukulu: 22 346 eurot (sarnane eelneva aastaga), järelevalve töötunde 481 (-6% võrreldes eelneva aastaga). Jagades kogukulu söödajärelevalvele kulunud töötundidega, saadi tunnihind 46,48 eurot.

Sõidukite kulu on vähenenud tulenevalt autopargi kulude optimeerimise tegevustest. Täiendavalt on panustatud koolitustesse, samas tulenevalt varasemate aastate optimeerimistegevusest on täiendavalt langenud labori ning rajatiste ja seadmete kulud.

Järelevalvetasu maksmisest on Riigi toidu ja sööda käitlejate registri 2026. aasta andmete põhjal vabastatud 4439 söödakäitlejat, kes on ühtlasi ka esmatootjad. Järelevalvetasu subjektideks on 550 sööda käitlejat, 2027. aasta jooksul plaanitakse teha umbes 700 järelevalvetoimingut. Keskmine kontrolli tegemisele kuluv aeg on 2026. aasta andmete põhjal 2 tundi ja 10 minutit, arvestuslik keskmine on võrreldes eelneva aastaga kasvanud eelkõige metoodika muutuse tõttu. Arvestades ettevõtete riske ja nende kontrollimise sagedust, teeb see ühe kontrolli keskmiseks hinnaks 116,2 eurot. Kõrgema riskiga ettevõtte puhul makstakse järelevalvetasu mõnevõrra rohkem, sest selle kontrollimine võtab keskmisest rohkem aega. Samas on kontrollimise sagedus väiksem ehk ettevõtteid ei kontrollita enam igal aastal.

Eelnõu § 3 kohaselt kehtestatakse veterinaarjärelevalve toimingute tegemise eest võetava tunnitasu määraks 2027. aastal 36 eurot ja 78 senti. Võrreldes kehtiva määraga tõuseb tunnitasu määr 7,6 protsenti ehk 2 eurot ja 60 senti.

VS-i kohaselt võetakse järelevalvetasu tunnitasuna ainult sama seaduse § 87 lõigetes 3, 8 ja 9 loetletud veterinaarjärelevalve toimingute tegemise eest. Ülejäänud veterinaarjärelevalve toimingute tegemise tasud on kehtestatud kohustuslike kogusepõhiste tasudena määruse (EL) 2017/625 IV lisa kohaselt. Järelevalvetasu maksmiseks kohustatud isik maksab tunnitasu toimingu tegemisele kulunud aja põhjal. Tunnitasu määra arvutamise aluseks võetakse veterinaarjärelevalve toimingute tegemisega seotud töötasu ja tegelik majanduskulu, sealhulgas laboratoorsete analüüside ja uuringute kulu toimingueelsel kalendriaastal. Veterinaarjärelevalve toimingute tegemisega seotud töötasu hulka arvestatakse järelevalveasutuse järelevalveametnike ning muude valdkonnaga seotud ametnike ja töötajate kulud proportsionaalselt. Arvesse võetavate kulude hulka kuuluvad näiteks kulutused töövahenditele, inventarile, tööriistadele, kulumaterjalidele, koolitustele, sõidule ja lähetustele ning rajatiste ja seadmete kulud. Vajaduse korral võetakse arvesse ka proovide võtmise ning laborianalüüside ja uuringute tegemise kulud, mida volitatud laboratooriumid küsivad nende ülesannete täitmise eest. Kõigist komponentidest

tekkiv eelmise perioodi kogukulu, sealhulgas laboratoorsete analüüside ja uuringute tegemise kulu jagatakse asjaomaste veterinaarjärelevalve toimingute tegemisele kulunud töötundidega, välja arvatud laboratoorsete analüüside ja uuringute tegemisele kulunud töötundidega, mille alusel saadakse toimingu töötunni hind ja selle kaudu arvestuslik tunnitasu määr.
Kirjeldatud meetodi abil arvutades saab määrata tunnitasu täpse ja valdkonna kulupõhise suuruse. 2026. aasta põhjal arvestatud veterinaarjärelevalve tunnitasu kulukomponendid eurodes ning kulude osakaalud ja muutuse protsendid võrreldes eelneva aastaga on järgmised:

- tööjõukulu: 227 144 (80%); +9%
- rajatiste ja seadmete ning muud seotud kulud: 27 863 (10%); -14%
- kulumaterjalid ja töövahendid (sh inventar): 5634 (2%); +7,4%
- ametnike ja töötajate koolituse kulud: 2779 (1%); +20%
- sõidu- ja lähetuskulu: 19 255 (7%); +1%
- laboratoorsed analüüsid ja uuringud: kulu ei olnud.

Kogukulu: 282 675 eurot (+5,7% võrreldes eelneva aastaga), järelevalve töötunde 7686. Jagades kogukulu veterinaarjärelevalvele kulunud töötundidega, saadi tunnihind 36,78 eurot.
Sellel aastal on loomatervise ja eriti heaoluga seotud teemad rohkem olnud fookuses. Panustatud on täiendavatesse koolitustesse. Veidi on suurenenud ka asjakohaste töövahendite vajadus, mis toetab töö efektiivsust ja -ohutust. Eelnevast aastast on kehtestatud PTAs ka ühtne ametiriiete ja erivarustuse kandmise- ja kasutamise kord.

Keskmine kontrolli tegemisele kuluv aeg on 2026. aasta andmete põhjal kolm tundi ja 43 minutit, seega on see võrreldes varasematel aastatel kulunud ajaga veidi tõusnud. Järelevalve tunnitasu maksmiseks kohustatud isikuid on umbes 1209.
Arvestades ettevõtete riske ja nende kontrollimise sagedust, teeb see ühe kontrolli keskmiseks hinnaks kokku 147,12 eurot. Võrreldes kehtiva tasumääraga on keskmine kogusumma 27,52 euro võrra kõrgem, kuid kuna keskmine kontrolliaeg on tõusnud peab arvestama ka lisandunud pooltunni hinnaga. Kõrgema riskiga ettevõtte puhul makstakse järelevalvetasu mõnevõrra rohkem, sest selle kontrollimine võtab rohkem aega, väiksema ettevõtte puhul kulub aega vähem.

Eelnõu §-s 4 sätestatakse määruse jõustumise kuupäev, mis on 1. jaanuar 2027. a, kuna tunnitasu määr kehtestatakse kalendriaasta kohta.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas määrusega (EL) 2017/625, mis käsitleb ametlikku kontrolli ja muid ametlikke toiminguid, mida tehakse eesmärgiga tagada toidu- ja söödaalaste õigusnormide ning loomatervise ja loomade heaolu, taimetervise- ja taimekaitsevahendite alaste õigusnormide kohaldamine (ELT L 95, 07.04.2017, lk 1–142).

4. Määruse mõjud

Mõju valdkond: mõju majandusele ja riigiasutuse korraldusele

Mõju sihtrühm: toidu-, sööda- ja veterinaarjärelevalve tasu maksmiseks kohustatud isikud ehk loomade ja loomsete saaduste käitlejad, toidukäitlejad, söödakäitlejad ning Põllumajandus- ja Toiduameti järelevalveametnikud

Kaasnev mõju: määrus mõjutab tunnitasuna arvestatava järelevalvetasu maksmiseks kohustatud isikuid, kelle suhtes on järelevalveametnik teinud toidu-, sööda- või veterinaarjärelevalve toimingu. Võrreldes 2026. aastal kehtinud tunnitasu määradega tõusevad tasumäärad keskmiselt 6,5 protsendi võrra, põhjuseks on eelkõige tööjõu kulu mõningased muutused. Tasumäära arvestamise aluseks olevad kulukomponendid tulenevad määruse (EL) 2017/625 artiklist 81. Sama määruse kohaselt peab pädeval asutusel olema võimalus küsida tasu ettevõtjatelt, et katta oma ametliku kontrolli tegemise tegelikud kulud. Eesmärk on vähendada ametliku kontrolli süsteemi sõltumist avaliku sektori eelarvest (vaata lähemalt määruse (EL) 2017/625 preambuli punktist 65 ja artiklist 80).

Järelevalvetoimingute hulka kuuluvad näiteks järgmised tegevused, mille eest ettevõtja maksab järelevalvetasu tunnitasuna:
• registrisse käitleja kohta kantud andmete kontroll;
• õigusaktides sätestatud asjakohaste nõuete täitmise kontroll, sealhulgas:
• käitlemiskoha ja käitlemisprotsesside ülevaatus, mille eesmärk on teha kindlaks, kas kontrollieseme kohta kehtestatud nõudeid täidetakse ja kas käitlemine vastab nõuetele;
• füüsiline kontroll – seadmete, vahendite, temperatuuri ja toidualase teabe sh märgistuse kontrollimine, proovide võtmine ja analüüsimine ning mis tahes muu kontroll, mis on vajalik selleks, et veenduda õigusaktides sätestatud nõuete täitmises;
• asjakohaste dokumentide kontroll;
• käideldava toote või kauba identsuse kontroll;
• kontrollakti vormistamine (nii kohapeal kui ka kontoris, olenevalt olukorrast).

Tegevusloa taotluse menetlemise eest võetakse tunnitasu nii toidu-, sööda- kui ka veterinaarjärelevalve puhul.

Loomatauditõrje seaduse, riigilõivuseaduse, söödaseaduse, toiduseaduse ja veterinaarkorralduse seaduse muutmise seaduse (endine eelnõu SE 90) seletuskirjas (kättesaadav aadressil Eelnõu - Riigikogu) on tunnitasu kehtestamist põhjendatud järgmiselt:
„Eelnõu koostamisel kaaluti ka võimalust sätestada erinevad tunnitasu ülemmäärad järelevalvetoimingu liikide, ettevõtete suuruse ja tegevusvaldkondade või muude kriteeriumide kaupa, kuid jõuti järeldusele, et selline tunnitasu süsteem ei ole proportsionaalne ega arvesta tegelikke järelevalvekulusid ning seab teatud ettevõtjad ebavõrdsesse olukorda. See oleks aga vastuolus määruse (EL) 2017/625 nõuetega. Järelevalveametnikud oskavad küll hinnata, kui palju neil võiks ideaalolukorras mingi järelevalvetoiminguks aega kuluda, kuid nad ei saa ette näha kohapealset olukorda ning seda, millised võivad olla ettevõttes esinevad probleemid ja puudused. Iga ettevõte on erinev, seega ei saa ülitäpselt ette näha kohapealset töömahtu ega võetavate proovide ja nendest tehtavate analüüside arvu. Kindlaksmääratud tasu puhul võib võetava järelevalvetasu määr osutuda kõrgemaks kui tegelikult tehtud kulud, mis omakorda võib ametlike kontrollide rahastamisel põhjustada konkurentsimoonutust. Määruse (EL) 2017/625 ühtlustatud sätete eesmärk on nimelt vältida ametlike kontrollide rahastamisel konkurentsimoonutusi, mis võivad sellel alal liikmesriikide vaheliste erinevuste tõttu tekkida. Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklist 288 tulenevalt peavad liikmesriigid võtma kõik vajalikud üld- ja erimeetmed, et tagada nende kohustuste täitmine, mis tulenevad EL-i õigusaktist, ja aitama kaasa ühenduse eesmärkide saavutamisele. Kulude täpse suuruse saab arvestada vaid kindla määraga tunnitasu alusel, sest ühe ja sama järelevalvetoimingu tegemise töömaht võib sõltuvalt ettevõttest olla väga erinev. Tunnitasu võimaldab järelevalveasutusel paindlikult arvestada ettevõtte suurust, liiki, riskiastet ja muid omadusi. Euroopa Komisjoni tervishoiu ja tarbijakaitse peadirektoraat on väljendanud seisukohta oma 8. detsembri 2006. a

kirjas nr SANCO/A2/SC/CG al D(2006) 121225 Justiitsministeeriumile, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 882/2004 sätted, mis näevad ette tasu kogumise, tagavad, et tasu suurus tuleneb kantud kuludest (artikli 27 lõike 4 kohaselt) ning tasu kujunemine on läbipaistev (artikli 27 lõike 12 kohaselt). Samad põhimõtted on üle võetud ka määrusesse (EL) 2017/625.

Riigisiseseid tasusid erinevas vormis korjavad vähemalt 19 EL-i liikmesriiki. Järelevalvetasu võetakse tunnitasuna näiteks Lätis (24,31 €/t, millele lisanduvad laboratoorsete analüüside kulud, ametniku majutus- ja sõidukulud), Soomes (50−70 €/t olenevalt regioonist, millele lisanduvad sõidukulud), Rootsis (950–1250 SEK/t, millele lisanduvad sõidukulud 1500–2100 SEK), Itaalias, Taanis (1704 DKK/t, millele lisandub visiiditasu 635 DKK), Poolas (12–25 €/t, millele lisanduvad visiiditasud), Austrias, Slovakkias ja Suurbritannias. Riigivõimu omavoli ei ole tõenäoline, sest juhul, kui järelevalveametnik peaks järelevalvetasu arvestamisel panema kirja järelevalvetoimingute tegemisele tegelikult kulutatust suurema tundide arvu, või kui ettevõtja leiab, et järelevalveametnik on järelevalvet teostades olnud põhjendamatult aeglane või lihtsalt aega raisanud, on ettevõtjal võimalik tasu suurus vaidlustada.“.

Mõju olulisus: mõjutatud sihtrühma suurus on keskmine, sest kokku on Põllumajandus- ja Toiduameti järelevalve all toidu- ja söödavaldkonnas ligikaudu 19 000 käitlejat. Nendest umbes 3900 on söödakäitlejad, keda SöS-i järelevalve tasustamise põhimõtted mõjutavad. Majanduslikku mõju söödavaldkonnas saab hinnata positiivseks, sest enamik ettevõtjaid maksavad järelevalvetoimingute eest vähem kui varem kehtinud riigilõivu korral ning kohustatud isikuid on umbes 550. Toiduvaldkonnas on tunnitasu maksmiseks kohustatuid isikuid umbes 4000. Veterinaarjärelevalves on PTA järelevalve all kokku umbes 10 000 isikut, kellest tunnitasu maksmise kohustus on umbes 1200l. Seega on kolme valdkonna peale kohustatud isikuid kokku umbes 5750.

Kõikide kulukomponentide puhul on arvestatud määruse (EL) 2017/625 artiklis 81 loetletud kulusid tegelikus mahus. Ametliku kontrolli määruse põhimõtte kohaselt peaksid tasud katma pädeva asutuse poolt ametliku kontrolli tegemisega seotud kulud, sealhulgas üldkulud, kuid ei tohiks neid ületada. Üldkulud võivad hõlmata toetus- ja korralduskulusid, mis on vajalikud ametliku kontrolli kavandamiseks ja tegemiseks. Tunnitasu arvutamisel ei võeta arvesse nende hoonete kulu, mis on Riigi Kinnisvara AS- i bilansis ja riigieelarves eraldi real. Majanduskulude hulka arvatavate laboratoorsete analüüside kulud on oma eripära tõttu võrreldes muude majanduskuludega võrdlemisi suured ja moodustavad käitleja makstava tasu määrast arvestuslikult keskmiselt 24%.

Laboratoorsete analüüside tegemise kuluga seotud tunnitasu suuruse arvestamisel ei võeta arvesse riiklike seiretega seotud kulusid. Riiklike toiduohutuse ja loomatervisega seotud seireprogrammide käigus tehtavate tegevuste eest nagu pestitsiidijääkide, toidu lisaainete ja veterinaarravimite jääkide seire käitlejalt raha ei küsita ja nende tegemist rahastab jätkuvalt riik. Riiklike seireprogrammide teabe leiab Põllumajandus- ja Toiduameti veebilehelt aadressil https://pta.agri.ee/jarelevalve-korraldus-ja-tulemused/jarelevalve-tulemused. Muude, tavapäraste toidu-, sööda- ja veterinaarjärelevalve toimingute tegemiseks vajalikuks osutunud proovide analüüsimise eest maksab käitleja, kuid see kulu on arvestatud tunnitasu sisse. Toidu puhul on sellisteks analüüsideks enamasti näiteks mikrobioloogilised ja keemilised analüüsid.

Tegevuspõhise eelarvestamise käigus on kulukomponente võimalik arvestada valdkonnapõhiselt, seega saab ka järelevalvetasu suurust täpsemalt arvutada.

Mõju ulatus on väike, kuna puudub tarvidus teha muutustega kohanemiseks vajalikke tegevusi. Mõju avaldumise sagedus on väike, sest tunnitasu määrad kehtestatakse üks kord aastas. Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk puudub. Kuna määrusel puudub oluline mõju, ei ole vaja koostada Vabariigi Valitsuse 22. detsembri 2011. a määruse nr 180 „Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri“ § 65 lõike 2 kohast mõjude analüüsi ja esitada selle aruannet.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Eelnõu määrusena kehtestamine ei too kaasa täiendavaid tegevusi ega lisakulutusi riigieelarve vahenditest.

Järelevalvetasu laekub Rahandusministeeriumi riigikassa kontsernikonto koosseisus olevale arvelduskontole. Viitenumbri alusel maksmise korral saab kontrollida laekumist Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi tulukontole ja seda on võimalik pädeva asutuse kuluarvestussüsteemis siduda tehtud kuluga. Eestis moodustavad järelevalvetasud alla 40 protsendi toidu-, sööda- ja veterinaarjärelevalve toimingute tegemise kogukuludest. See vastab määruse (EL) 2017/625 artiklis 82 sätestatud põhimõttele, mille kohaselt ei tohi kogutav tasu olla suurem kui pädeva asutuse tehtud kulud. Eeldatavalt laekub 2027. aastal tunnitasuna kogutavat järelevalvetasu kokku umbes 1 162 800 eurot. Sellest 857 800 eurot moodustab toidujärelevalve tasu, 282 600 eurot veterinaarjärelevalve tasu ning 22 300 eurot söödajärelevalve tasu.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. jaanuaril 2027. a, kuna tunnitasu määr kehtestatakse kalendriaasta kohta.

7. Eelnõu kooskõlastamine ja huvirühmade kaasamine

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile.

Eelnõu esitatakse arvamuse avaldamiseks Eesti Toiduainetööstuse Liidule, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskojale, Eesti Kaubandus-Tööstuskojale ning Eesti Kaupmeeste Liidule.

(allkirjastatud digitaalselt)
Triin Kõrgmaa
Kantsler